

AZ ELSŐ HÚSZ ÉV

1872-ben alapították meg a Magyar Királyi Tanárképző Intézet Gyakorló Főgymnasiumát,
a mai ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium elődjét.

Az első tizenöt év helyszínei

1872-1874 a Hatvani (ma Kossuth Lajos) utca 1. szám alatti bérház két helyisége

1874-1875 Hal tér 6. (A tér helyén ma a Március 15. tér délnyugati oldalán levő házak emelkednek.)

1875-1881 az Egyetemi Könyvtár Reáltanoda utcai szárnya

1881-1887 a Kerepesi (ma Rákóczi) út 8. szám alatti bérház II. emelete

1887-ben készült el az iskola épülete, 1887 októberében kezdődött meg a tanítás a Trefort utcai gyakorlóiskolában, akkori köznapi nevén a Mintagimnáziumban.

A Hatvani utca az 1870-es években

A Hatvani (ma Kossuth Lajos) utca 1. szám alatti házban (amely a képen a jobb oldalon látható templom utáni ház) indult útjára iskolánk 1872-ben.

A kép a Ferenciek tere felől mutatja az utcát, amely akkor a mainál jóval keskenyebb volt. A bal oldalon látható házbor bontásával a század utolsó évtizedében szélesítették ki a mai Kossuth Lajos utcát.

A Ferenciek tere az 1880-as években

Az iskola két szerény szobában, minden taneszköz nélkül (mindössze két falitáblával) kezdte meg működését a templom mögött látható bérházban.

Az egyik tanteremben 17, a másikban 8 tanuló fért el. A termekben pad nem volt, asztalok mögött székeken ültek a tanulók. Az első igazgató Bartal Antal volt, aki 18 éven át (1890-ig, a Trefort utcai épület megnyitása után még három évig) vezette az iskolát.

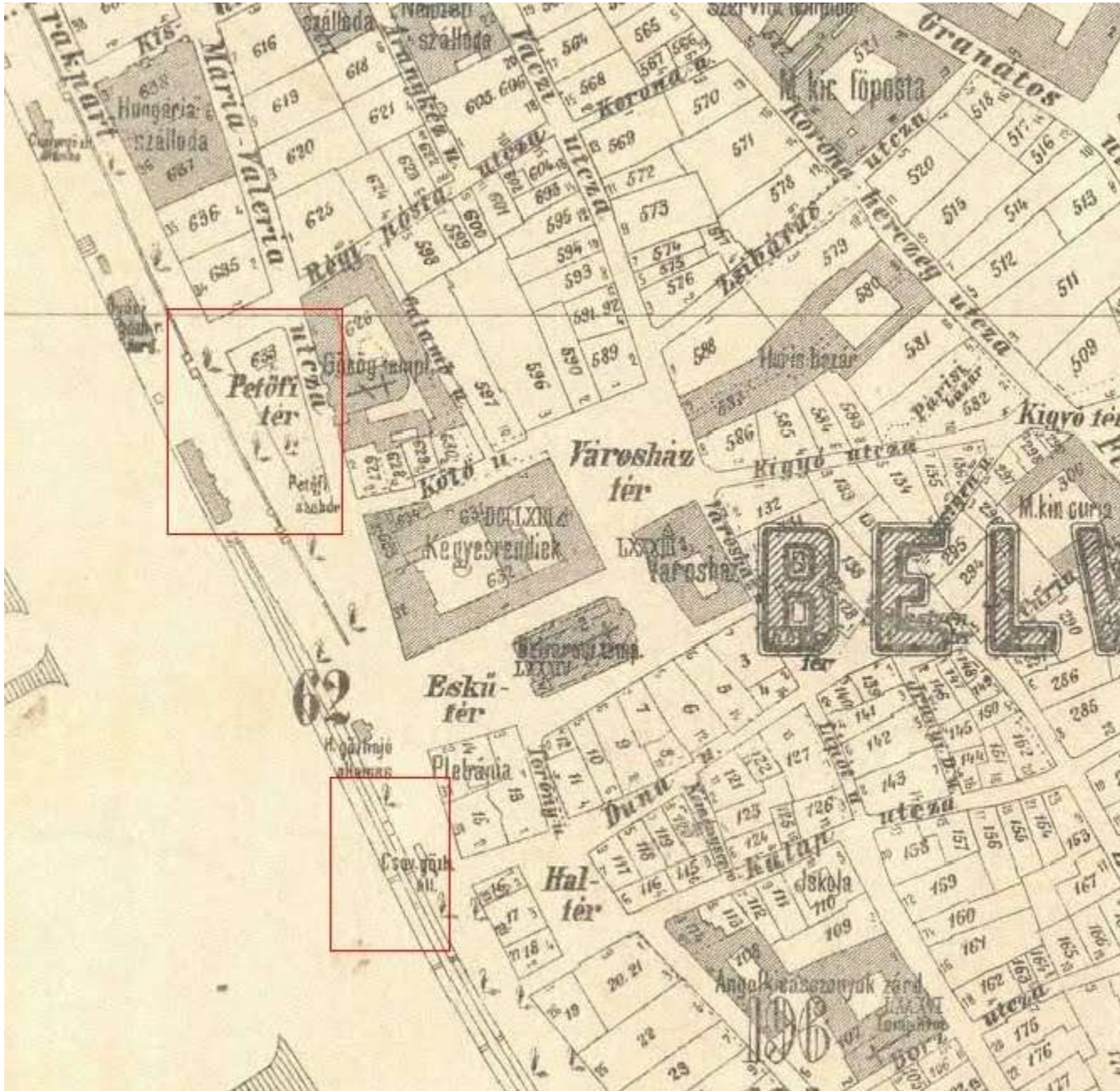

FERENCIEK TEMPLOMA

A Hal tér és környéke az 1870-es években

Az Erzsébet híd ekkor még nem létezett. A Hal tér a térkép alsó részén látható. Az egykori Eskü tér és a Hal tér között van jelenleg az Erzsébet-híd pesti hídfője. A térkép jobb felső részén levő Kígyó tér a mai Ferenciek tere északi része, a Kígyó utca neve mindmáig megmaradt.

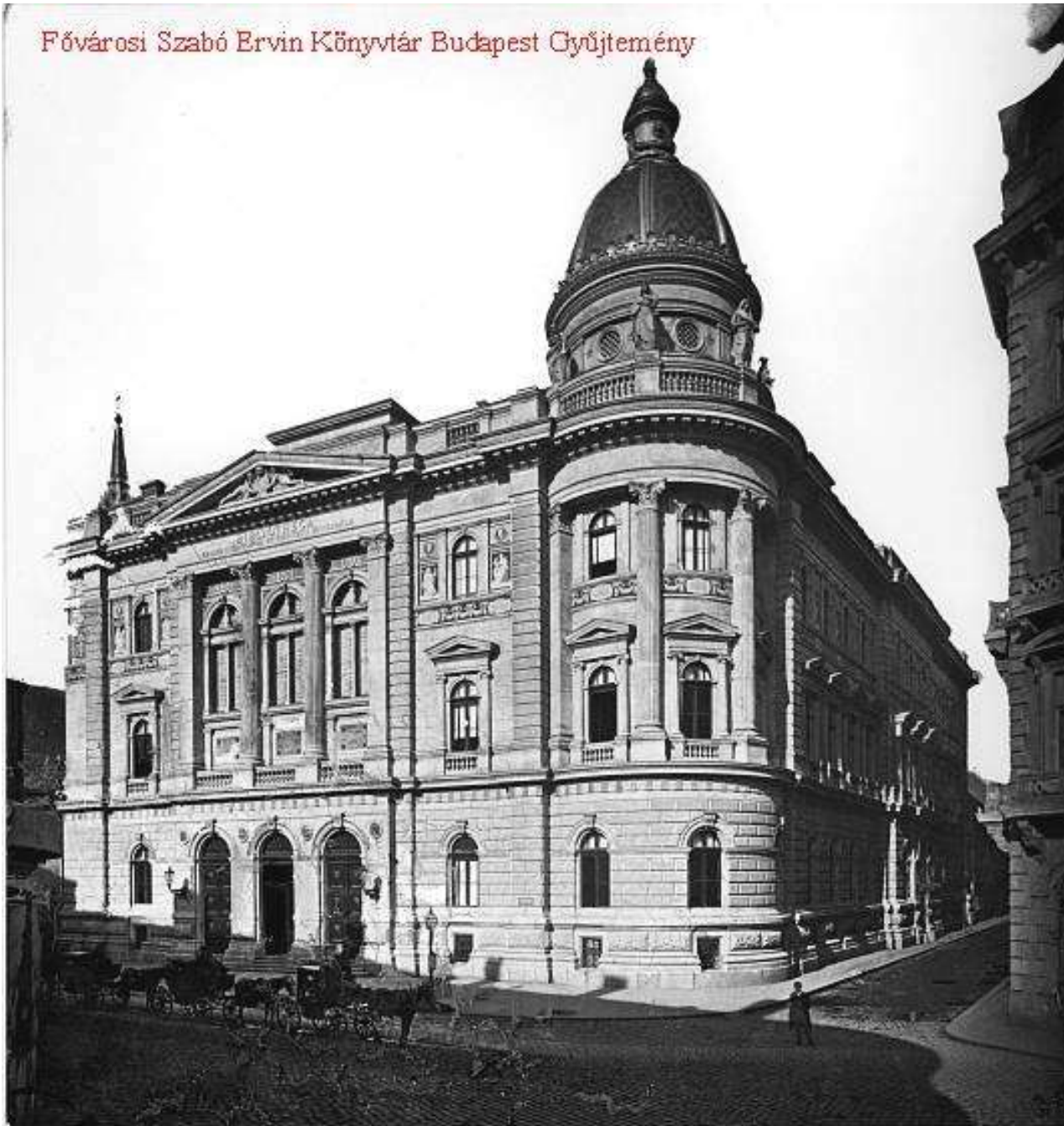
A térképen a Hal tér számozása is fel van tüntetve, így jól látható a 6. szám is (a háznak nyugatra, tehát a Duna felé néző ablakai lehettek), ebben a házban működött iskolánk egy évig.

A Hal tér a XIX. század végén

A Hal téren évtizedeken keresztül piac működött, emiatt sokszor inkább Hal piacnak nevezték azt. A képen a tér északi része látható (a Duna utcával), az iskola egy a tér keleti részében levő házban kapott helyet egy esztendőre. A első tanári kar öt főből állt (ebben 1872-től 1875-ig nem is volt változás): Bartal Antal igazgató (latin, görög), dr. Kleinmann (Kármán) Mór (filozófia, magyar, görög, német), dr. Heinrich Gusztáv (történelem, földrajz), Lutter János (természettan, matematika) és dr. Staub Móricz (természettan), aki közülük a legtovább (1904-ig) volt az iskola tanára.

Az Egyetemi Könyvtár az 1870-es években

Három év elteltével, 1875-ben másodszor kellett új helyet keresni az iskolának. Az Egyetemi Könyvtár nem sokkal korábban elkészült, ma is álló épületének Reáltanoda utcai szárnyában (a képen jobbra) a második emeleten kapott a korábbiaknál több és nagyobb termeket. Így 1875-től már évente négy osztály alkotta az iskolát, osztályonként is egyre nagyobb létszámmal: az induló I. osztályban 1876-ban 34, 1878-ban 45 diák tanult, nem kis részben az iskola iránt megnövekedett nagyfokú szülői érdeklődés következtében.

Az 1879/1880-as évkönyvben ezt olvashatjuk: "A tanulók és tanárjelöltek ezen szaporodása okozta, hogy a jelenlegi helyiség is szűknek mutatkozik. De bírjuk a nagyméltóságú közoktatásügyi ministerium ígéretét, hogy a gyakorló iskola már a jövő, 1880/81-iki tanévben az iskola céljának s követelményeinek megfelelő helyiséget nyerend."

A mai Károlyi Mihály utca 1880 körül

Ez a kép tárult éveken át nap mint nap reggelente azon diákok szeme elé, akik 1875 és 1881 között a Ferenciek tere felől közelítették meg az „iskolát” (vagyis az Egyetemi Könyvtárat). Közöttük volt Apáthy István (1863-1922) későbbi biológus professzor, Kőrösfői Kriesch Aladár (1863-1920), későbbi neves iparművész, Dáni Balázs (1864-1944), későbbi dandártábornok, Daruváry Géza (1866-1934), későbbi miniszter, Zlinszky Aladár (1864-1941), későbbi irodalomtörténész, akadémikus. A képen látható cukrászda helyén ma a Centrál Kávéház áll.

A Rákóczi (akkori nevén Kerepesi) út eleje 1890-ben

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény

1881-ben új helyre költözött az iskola mintegy 140 tanulóval: a Kerepesi (ma Rákóczi) út 8. számú házban kapott helyiségeket. (Az épület mai legfeltűnőbb üzletfelirata a nagy betűs Kristóf szó.)

A házból kilépve az itt látható kép fogadta a diákokat: az épülettel szemben a Rákóczi út 5. sz. ház (akkor még szálloda volt, ma az ELTE épülete), emellett pedig, a mai irodaház helyén a Nemzeti Színház állt. Ott, ahol a képen látható emberek a villamost várják, ma a hetes busz megállója van.

A Rákóczi (akkori nevén Kerepesi) út 1890 körül

Badics Ferenc (1854-1939) 1880-1882 között a gyakorlóiskola tanárjelöltje volt, majd 1898-ban igazgatónak tért vissza oda. Tizenhat évig vezette az iskolát. Száz évvel ezelőtt, 1912-ben, amikor iskolánk fennállásának 40. évfordulóját ünnepelte, így emlékezett vissza a Kerepesi úton eltöltött évekre:

„1881-ben ismét költözködni kellett iskolánknak, s bár még sejteni sem lehetett, hogy ez lesz a vándorlás utolsó állomása, örült mindenki, hogy ha nem is megfelelő, de legalább elég sok helyiséget kapott az iskola a Kerepesi-bazár mellett fekvő nagy bérházban.

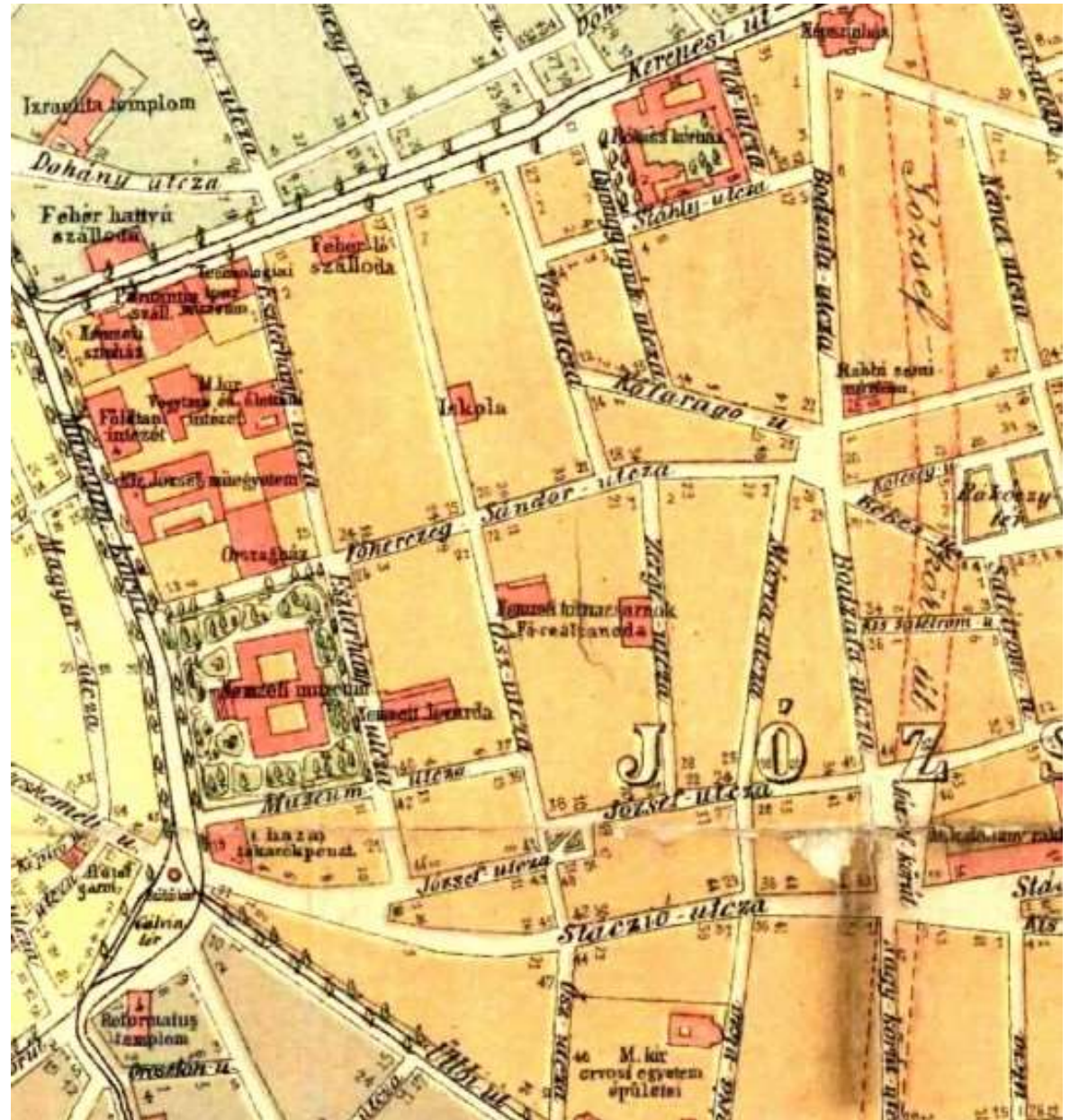
Én, kedves fiaim, láttam ezt a küzdelmet, mert a szervezkedés, a vándorélet, a fölszerelés kezdetleges bajai közepett kerültem az iskolához ezelőtt 32 esztendővel, midőn az 1880/81. tanévbem az egyetemi könyvtár szűk csigalépcsőjén, majd 1881/82-ben a Kerepesi-úti épület zeg-zúgos helyiségeiben szorongtunk. Tanúja voltam a küzdelemnek, de tanúja voltam annak a lelkes munkának is, melyet az apostolok buzgalmával folytatott az első tanári kar: szembeszállva avas hagyományokkal és százados előítéletekkel.”

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény

A Belső-Józsefváros 1883-as térképe

A mai Puskin utca neve Eszterházy, a mai Szentkirályi utca neve Ősz utca volt akkor. Jól látható, hogy a Trefort utca még nem létezett. Állt azonban már több, ma is ismert épület a környéken: pl. a M. kir. Vegytani és élettani intézet az 1887-ben megszülető Trefort utca végében, és a Nemzeti Tornacsarnok (később Spartacus) az Ősz utcában.

A mai Trefort kert 1875 körül

A képen az 1874-ben épült egykori Élettani Intézet látható (az épület ma is az orvosegyetemé), előtte a mai Trefort kerttel. Itt kapott helyet később, és azóta is itt áll Trefort Ágoston szobra. A kép bal szélén a háttérben levő kertkaput ma is számtalan trefortos diák használja nap mint nap az iskola és az Astoria, illetve az iskola és a Múzeum körút közötti gyalogos közlekedésben. Az épület mögött az Eszterházy (ma Puskin) utca halad. Az épületre később emeleteket építettek.

1872. szeptember 28-án volt a második tanári értekezéslet

1872. szeptember 28-án megtartotta második értekezletét az iskola első tantestülete. Ezen rögzítették, hogy melyik tanár, mikor, melyik osztályban fog tanítani, mai megfogalmazással megbeszélték a tantárgyfelosztást és az órarendet. Az eredeti jegyzőkönyvet októberben meg lehet tekinteni iskolánkban a harmadik emeleti kiállításon.

II Lappnäkonge.

[illegible]

1. Minden az igazság az éles meg-
ajátulás után a bűnökkel szemben
ke. először a Kleinmossán és a más
utolra más bűnökkel szemben
jövő, melyet az éles megajátulás
szélessége.

Podocaulis virginica.

2. A károsító is károsítható. Ennek
bizonyos feltételekkel és a károsítónál:

I. Officially:

Latic apto: do Kleinmace M. t. e. is Kipfeji B. tanajovite, nepotat 8-9
Mazga apto: do Kleinmace M. t. e. is Malmozy T. e. j. kifer. Gvina is
pincheta 10-11.

Names again: Dr. Kleiman M.I. is actually G. J. Cohen, collector
Dr. is Hombach H.B.

Feldzug : der Flensburger Luft- u. Seestreitkräfte M. i. J. haben es unter-
halten 11-12.

Terniappetogis: Hamb. M. 1. in Francis L. 1. j. lufon. ffortan in pen.
 1800 9-10.

Spencer: Lister 2. l. is Fleckinger 2. l.; better, similar to copper
below 9-10.

III. Reply:

Lateral eyes: Dorsal ridge is interrupted by 6-7 hollows. Spines are present.
8-9 - irregular.

Partial 4. is in Malmozy Th. 1; Ketter, constant
is from 0.8 - 1.0 - anther.

Terminsgatan: Luleå 2 6. i Beckingen T. 1. i. Luleå, Borneo is pica
Luleå 9-10

Spätere: Lutea 2. u. 3. Reihe, castratois in Bombardier 9-10.
in Schelling, Tübingen

1872. október 7-én kezdődött meg a tanítás iskolánkban

1872. október 7-én indult meg a tanítás iskolánkban. Ezen a napon megtartotta harmadik értekezletét az ötfős tanári kar.

„1. Hogy a tanárjelöltek munkássága, és a tanárok és tanárjelöltek közti viszony rendeztessék, a tanári kar határozza, hogy a tanárjelöltek a kidolgozott praeparatiókat mindig szerdán délig adják át a vezető tanároknak.

2. Hogy hasonlóképen a tanárjelöltek által tartandó próbaelőadásokban rendes egymásután legyen, a tanári kar határozza, hogy a tanárjelöltek próbaelőadásait mindig szerdán vagy csütörtökön tartsák, és pedig a képezde-igazgató által meghatározott sorrendben.

3. Az általános conferenciákat illetőleg a tanári kar határozza, hogy ezen általános conferenciák hetenként és pedig szombaton d.u. 5 órakor tartassanak meg.

4. A tornatanítást illetőleg előadja az igazgató, hogy a gyakorló iskola növendékei kedden és pénteken d.u. 3-4 fognak e tanításban részesülni.”

III. Tegyünk.

A gyakorlati iskola tanári kara tanárok által képezde-igazgató általános értekezletén, október 6-7-én a tanárjelöltek értekezletén, melynek határozatai a következők:

1. Hogy a tanárjelöltek munkássága és a tanárok és tanárjelöltek közti viszony rendeztessék, a tanári kar határozza, hogy a tanárjelöltek a kidolgozott praeparatiókat mindig szerdán délig adják át a vezető tanároknak.

2. Hogy hasonlóképen a tanárjelöltek által tartandó próbaelőadásokban rendes egymásután legyen, a tanári kar határozza.

Hogy a tanárjelöltek próbaelőadásait mindig szerdán vagy csütörtökön tartsák és pedig a képezde-igazgató által meg meghatározott sorrendben.

3. Az általános conferenciákat illetőleg a tanári kar határozza.

Hogy ezen általános conferenciák hetenként és pedig szombaton d.u. 5 órakor tartassanak meg.

4. A tornatanítást illetőleg előadja az igazgató, hogy a gyakorlati iskola növendékei kedden és pénteken d.u.

3-4 fognak e tanításban részesülni.

Barthol. Anhalt
Képezde-igazgató

Dr. Heinrich Koppitz
Tanár.

Bobula János, az iskolaépület tervezője és kivitelezője

1880-ban az önálló épület nélkül működő gyakorlóiskolába íratta elsőszülött fiát egy 36 éves építész mérnök apa, akinek több épülete állt már ekkor a fővárosban (pl. Bródy S. u. 4., Andrássy út 68., Eötvös u. 11, Bajcsy Zsilinszky út 27. és 29.) Ekkor valószínűleg még fel sem merült benne, hogy az ekkor tíz éves fia nyolc év múlva egy általa tervezett és építtetett új iskolaépületben fogja a gimnáziumot befejezni. Az épület 1887 őszi átadása után 1888 tavaszán ez a fiú ráadásul az elsők között volt, aki a Trefort utcában érettségizett.

A nyolcvanas években már elismert építész mérnököt a vallás- és közoktatásügyi miniszter, Trefort Ágoston bízta meg az iskolaépület megtervezésével. Ez volt Budapesten az első állami épület, amit Bobula János tervezett.

(Bobula János 1880-ban azt valószínűleg még kevésbé gondolhatta, hogy huszonegy évvel később egy általa tervezett másik gimnázium épületén fog fia építész mérnökként egy átalakítást, egy hozzáépítést megtervezni.)

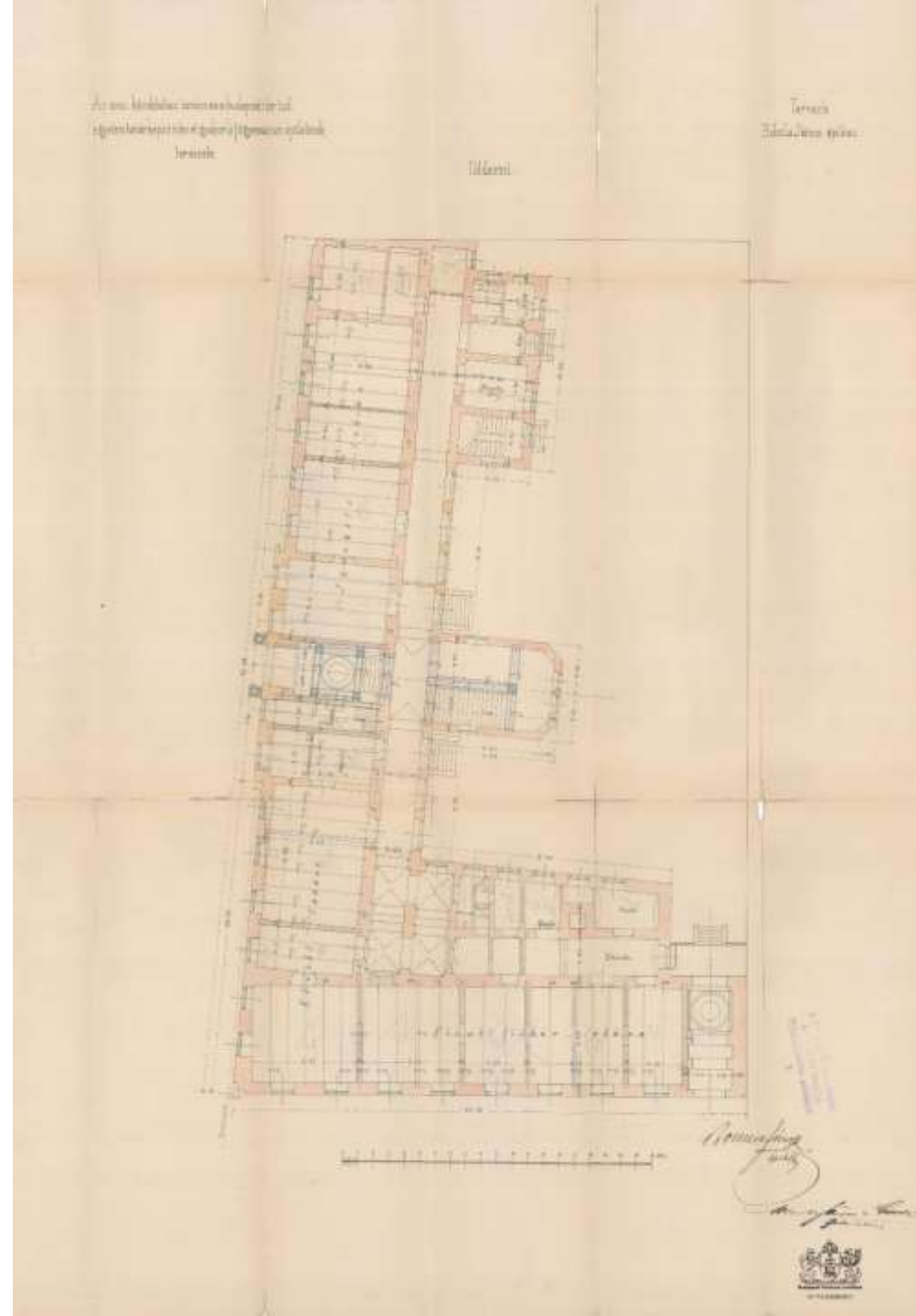
A Mátyás király fogadó a Szentkirályi utca sarkán

A Rákóczi (akkor Kerepesi) út és a Szentkirályi u. sarkán a XIX. század közepén egy egyemeletes ház állt, amelyben 1834-től működött a Mátyás király fogadó. Ennek az 1870-es években lett a cégére a Mayer Ede által készített Mátyás szobor. Akkor, amikor Bobula János iskolánk tervein dolgozott, ezt a kis házat lebontották, a helyén felépült a ma is meglévő bérpalota a Mátyás király kávéházzal. Az itt látható kép ugyan az 1920-as években készült, de a ház ugyanilyen lehetett 1890 körül. Az épületben ma egy felújított Spar működik, a sarkon a második emelet magasságában ma is ott áll Mátyás közel háromméteres alakja. Érdeemes felnézni rá.

A földszint az eredeti tervrajzon (1885 vagy 1886)

A terrajzon nincs rajta a kocsibejáró és a tornatermi traktus, beleértve a fizika előadót is. (Ez az épületrész 1906-ban épült meg.) A földszint helyiségeinek legnagyobb részét a Közoktatási Tanács kapta, a tulajdonképpeni iskola a tantermekkel, szertárakkal az első és második emeleten volt. A bejáratától balra levő földszinti rész teljes egészében az iskolaigazgató lakása volt. (Az igazgató lakása a későbbi évtizedekben, egészen az 1940-es évek végig, a Szentkirályi utcai oldalon volt.) Látható, hogy az épületnek ma már nem létező, több udvari bejárata is volt. Érdekes, hogy közülük az egyik egy zárt lépcsőházba vezet, melynek egyébként se az első, se a második emeleten sincs kijárata. Ez az udvart a padlással és a pincével összekötő, tűzvédelmi célú lépcsőház bejárata lehetett. A képre olyan mértékben rá lehet nagyítani, hogy jól olvashatóvá válnak a helyiségek funkciói.

Csokoládégyár az iskolával szemben

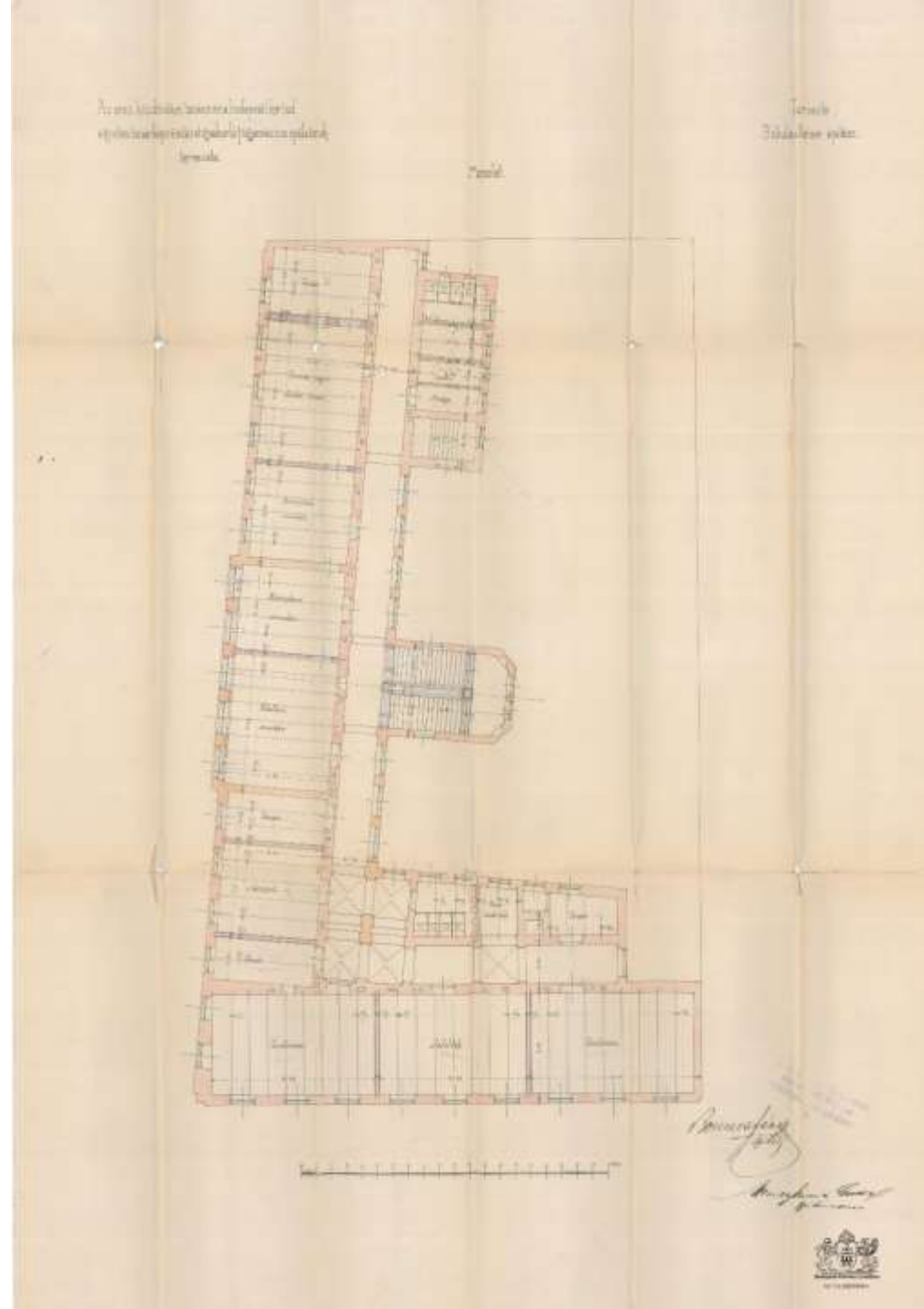
Stühmer Frigyes (1843-1890) az 1870-es években a Szentkirályi (akkor Ősz) utca 8. sz. alatt levő cukorkaüzem tulajdonosa volt. 1882-ben új gyárépületet építtetett a telken, és 1883-tól üzemelt az (akkor igen modernnek számító) gőzgépekkel felszerelt csokoládégyár. Stühmer Frigyes, és vele együtt Magyarország legnagyobb csokoládégyára akkor kezdte mind gyártástechnológiai, mind kereskedelmi téren a legnagyobb sikereit elérni, amikor az utca túloldalán iskolánkat építették. Az ipar fejlesztésében kifejtett tevékenységéért Ferenc József 1885-ben a Koronás magyar érdemkereszt kitüntetéssel adományozta Stühmer Frigyesnek.

A csokoládégyár hat évtizeden át üzemelt a gyakorlóiskolával szemben. Az épület ma a Szentkirályi irodaház nevet viseli, de homlokzatán az első és második emelet között az épület teljes szélességére kiterjedően ma is kivehető (iskolánk emeleti ablakaiból pedig egész jól olvasható) az egyméteres nyomtatott betűkkel megformált egykori felirat: Stühmer Frigyes Rt. Kakaó Csokoládé és Cukorárugyár.

Az első emelet az eredeti tervrajzon (1885 vagy 1886)

Az igazgatói iroda a mai ének-rajz terem helyén volt. Mindössze két osztályterem volt az első emeleten, ahol helyet kapott az ásványtani, a növénytani és a természetrajzi szertár is. A tanárjelöltek terme a mai 8. b osztály volt, ezzel szemközt egy a folyosótól fallal és ajtóval el nem választott ruhalerakó helyiséget látunk. A tervrajzon szerepel egy lomtár is, de nem tudjuk, hogy ezt a helyiséget valójában mire használták. További érdekesség, hogy a félemeleti lépcsőfordulóban szoborfülkék látszanak a rajzon. A lépcsőházban máig meglévő szoborfülke (amely az iskola zászlajának ad helyet) is felfedezhető.

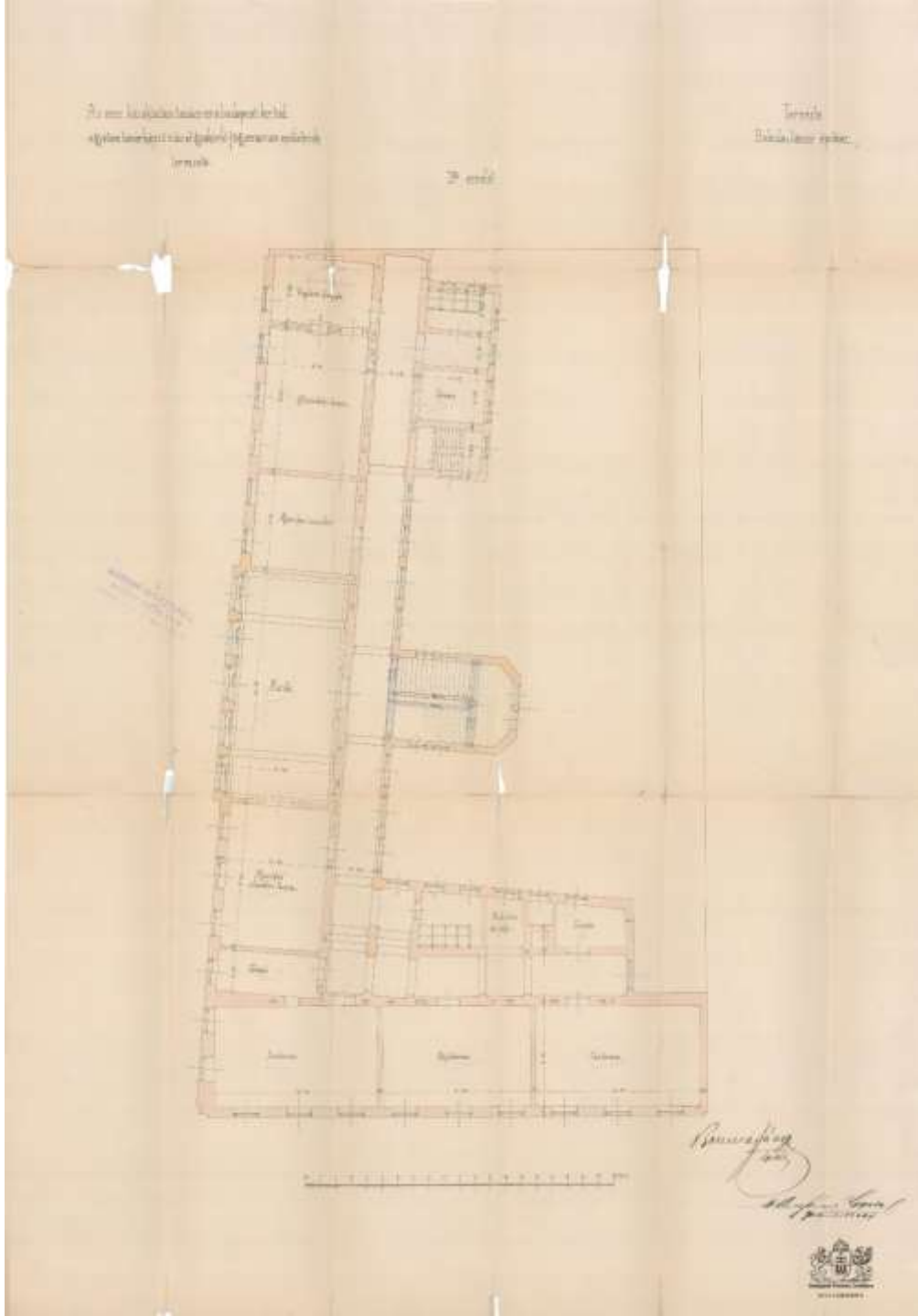

Nemzeti Lovarda az iskola közelében

Az egykori Ötpacsirta (később Eszterházy, ma Puskin) utcában a Nemzeti Múzeum mögött (a mai Pollack Mihály téren) az 1850-es években épült fel az impozáns kivitelű Nemzeti Lovarda. Itt a lovardán kívül lövölde, vívó-, testgyakorló- és táncterem is létesült. Elképzelhető, hogy az itteni vívóedzők iskolánk diákjait is oktatták, hiszen a századforduló utáni évtizedekben a mintagimnáziumban a vívósportnak komoly szerepe volt. A Nemzeti Lovarda ezen a helyen a második világháború végéig működött. A kép az 1870-es években készült, mellette a ma is ismerős Károlyi-palota áll.

A második emelet az eredeti tervrajzon (1885 vagy 1886)

A második emeleten szintén két tanterem volt. Az első emeleti kettővel együtt a négy elegendő volt, hiszen az építés idején (és egészen 1906-ig) egyidejűleg négy osztály volt jelen az egyébként nyolcosztályos rendszerű gyakorlóiskolában. Ma kissé szokatlannak tűnik, hogy a fizika szertár és a fizika előadó nem egymás mellett voltak, közöttük helyezkedett el az aula, ami százhuszonöt éven át kitüntetett helyisége volt az iskolának. Látható, hogy 1887-ben a mainál sokkal nagyobb volt. A vegytani konyha egyfajta kémia szertárat jelenthetett. A rajzterem a mai 11. b osztály helyén volt.

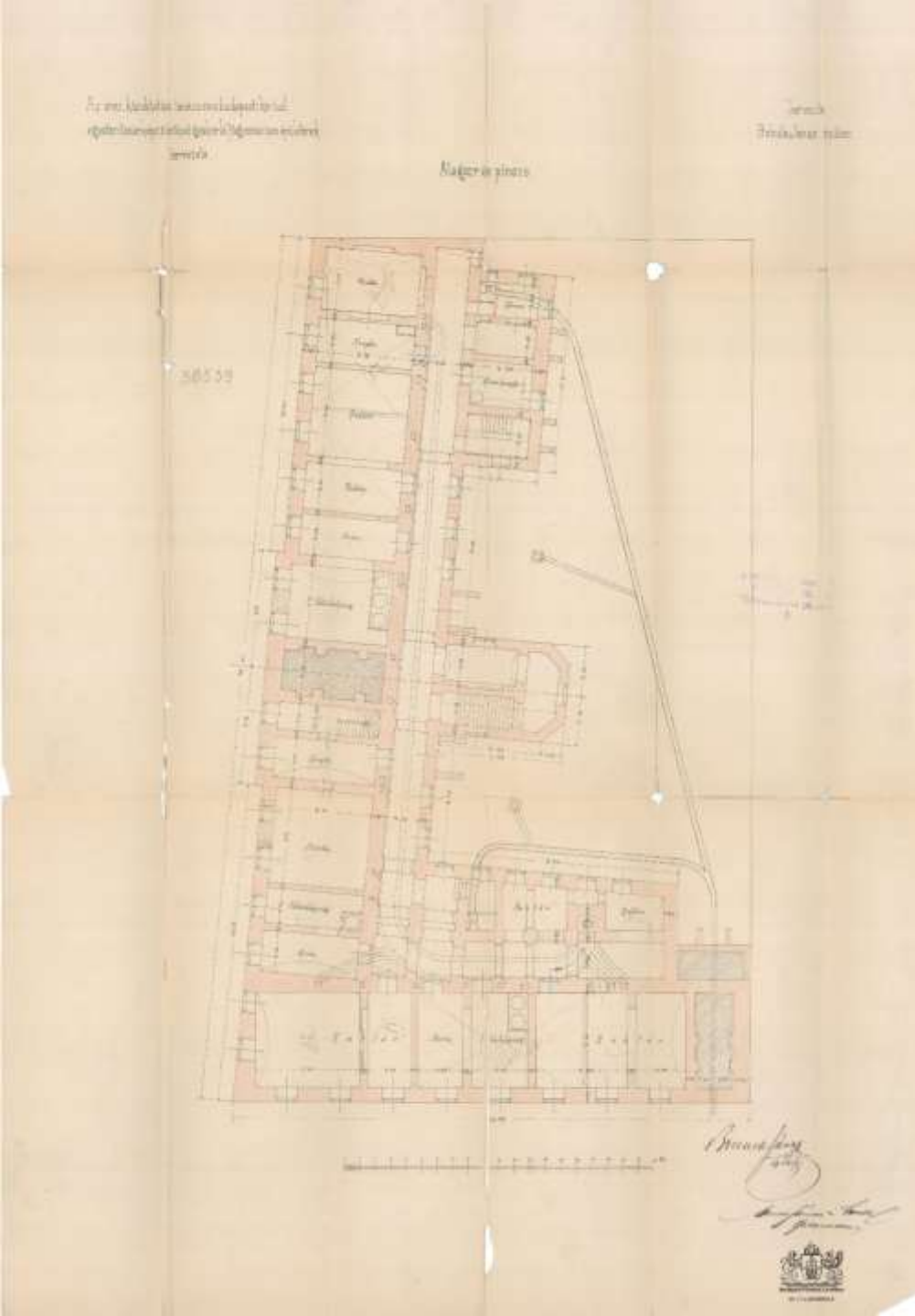
Nemzeti Tornacsarnok az iskola közelében

Iskolánk építésének idején már másfél évtizede működött az egykori Ősz (ma Szentkirályi) utcában a Nemzeti Tornacsarnok. Az itt látható kép 1870-ben jelent meg a Vasárnapi Újságban. A ma is ismerős épületet az 1950-es évektől a Spartacus sportegyesület használta, 2002-től pedig a Józsefvárosi Torna Egylet a szomszédos Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel közösen használja.

A Nemzeti Tornacsarnok a korai iskolatörténet szempontjából arról nevezetes, hogy diákjaink a századforduló körüli években - iskolánkban nem lévén tornaterem - rendszeresen ide jártak a tornaórákra. A tornaegylet azonban a mintagimnázium tanulói számára csak a legszükségesebb tornaórákat tartotta meg, ezeken kívül pl. versenyekre, sportjátékokra nem, vagy csak alig tudott helyiséget és tanárt biztosítani. Ez 1887-től majdnem két évtizeden át folyamatos nehézséget jelentett az igazgató és a tantestület számára.

A pincszint az eredeti tervrajzon (1885 vagy 1886)

A pincszintre három helyen lehetett lejutni: az udvarról egyrészt azon a ajtón, amelyet ma is használunk (a kisudvart és nagyudvart elválasztó hálónál), másrészt egy ma már nem létező másik ajtón, végül a portásfülkéből. Egy lépcső a portásfülkének abból a részéből indult, ahol ma az elektromos kapcsolószekrények vannak. Egy szoba-konyhas szolgálati lakásba juthattunk ezen keresztül, amely helyiségek (átalakítás után) ma a néptánc óráknak adnak helyet. A tervrajzon a pincében egy másik lakás is megfigyelhető, amely mellett kamra és mosókonyha is volt. A fűtő, a gondnok és a portás használhatta ezeket a lakásokat. A pincében kialakított különböző raktárak 125 éve ugyanazt a szerepet töltik be, csak a raktározott anyag cserélődött időnként bennük.

A mai Astoria kereszteződés az 1880-as évek első felében

Jobbra a Múzeum körút, balra a Rákóczi (akkor Kerepesi) út látható. A saroképület egy bérház, ennek helyén ma egy üvegpalotának is mondható irodaház áll. A Kerepesi út második épülete a Nemzeti Színház, a harmadik az akkori Pannónia szálloda. (A Pannónia felirat az épület homlokzatán a magasban ma is megvan.) A Múzeum körúton, a háttérben látható kisebb házak helyére építették néhány évvel e kép elkészítése után a ma is ott álló egyetemi épületeket.

Az Eszterházy (ma Puskin) utca, a Nyitandó utca és az iskolaépület

A képen az Eszterházy utca látható nem sokkal azelőtt, hogy megnyitották a Trefort utcát, amit előtte „Nyitandó utcának” hívtak. A keleti napfény a későbbi Trefort utca felől világítja meg az Élettani Intézet ma is ismerős épületét. A bal oldali, kockakövekből készült járdaszegély ekkor még jól láthatóan folytonosan halad az utca végig, 1887. októberétől már majd megszakad az új utcánál.

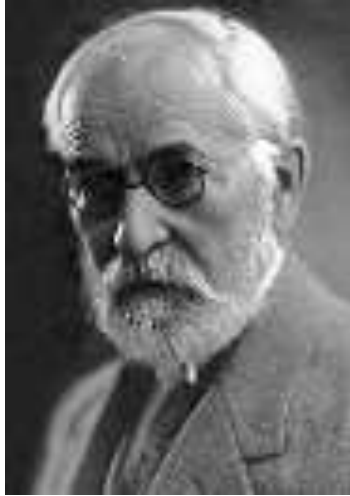

Bartal Antal igazgató ünnepi beszéde az épület átadásán

„Az intézet, mely 15 év előtt két szerény szobácskában, minden taneszköz nélkül – hisz nem volt többje, csak két fali táblája – 24 tanulóval és 17 tanárjelölttel kezdte meg működését, íme fényes palotába látja magát varázsolva, melyet a nagylelkűen rólunk gondoskodó Trefort Ágost minister úr ő excellentiájának atyai jósága emelt számára. (...) Mint a mesében a szegénységgel és nyomorral sokáig küzködő ember, midőn a tündér jóvoltából egyszerre meseszerű palotában látja magát, megzavarodik és aggodalommal telt szívvel lát hozzá új élete berendezéséhez: úgy vagyunk mi, a tanári kar, a tanárjelöltek és a tanulók a jelen pillanatban.”

Bartal Antal, iskolánk egyik megalapítója már 15 éve annak első igazgatója is volt, amikor 1887. október 2-án ünnepélyes keretek között átadták rendeltetésének az új épületet.

Csengery János költeménye

Isten hozott a múzsák hajlokába,
Örömsugárzó ünneplő sereg!
Áldás fakadjon lépteid nyomába,
Virág, a melyen friss harmat pereg,
S ez áldás légyen, a mely felavatja
A tudománynak emelet csarnokot,
Hová hozott az Úrnak akaratja,
Hogy letehessük a vándorbotot.

Csengery János (1856-1945) a mintagimnázium latin-görög szakos tanára volt 1884-től 1896-ig. Később Kolozsvárott, majd Szegeden volt tanszékvezető, a húszas években rövid ideig dékán, majd rektor is volt. Egész életben komoly műfordítói munkásságot folytatott. Többször írt a gyakorlóiskola ünnepi alkalmaira költeményeket (még 1907-ben is, amikor már régen nem volt az iskola tanára), ezeket az iskolai évkönyvek megörökítették. Az épület átadására írt verse, melynek egy részlete még a Vasárnapi újságban is megjelent 1887. október 9-én, hat versszakból áll. Érdekes, hogy Csengery János születésnapja (október 2.) egybeesik az épület átadásának napjával. Az ünnepségen jelen levő tanárok közül (bizonyára) ő élt a legtovább: 1945 tavaszán halt meg a nyolcvankilencedik életévében.

Az átadás

1887. október 2-án az épület átadási ünnepségén jelen volt Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter (ld a képen), Berzeviczy Albert államtitkár, a minisztérium más képviselői, Kamermayer Károly, Budapest polgármestere, Gerlóczy Károly alpolgármester, tankerületi főigazgatók, tanfelügyelők, tizenkét egyetemi tanár, valamennyien akadémikusok, Eötvös Loránd báró, az MTA későbbi elnöke (Trefort Ágoston keresztfia) és a tantestület tagjai, akik közül ketten akadémikusok voltak, négyen pedig később lettek azok. Ennyi tudós férfiú egy időben azóta sem gyűlt össze iskolánk falai között.

Szokatlan volt ekkor is, hogy valakiről még életében utcát nevezzenek el. Trefort Ágostonnak ez megadatott. 1887-ben nemcsak az iskolaépület készült el, hanem a Trefort utca is megszületett. A névadó a következő évben, 71 éves korában elhunyt. Az iskola bő egy évszázaddal később, 1991-ben vette fel a nevét.

Finácz Ernő ünnepi beszéde

Finácz Ernő (1860-1935) az 1880/81-es tanévben a mintagimnáziumban volt tanárjelölt. Évekkel, évtizedekkel később egyetemi tanár és a magyar neveléstörténet talán legjelesebb kutatója lett. Három évtizeden át vezette a budapesti egyetem pedagógiai tanszékét, középiskolai tanárok sokaságát nevelte. Az egykori (1872-1887 közötti) tanárjelöltek nevében az épület átadásának ünnepségén rövid beszédében feltette a kérdést: „Vajjon minők voltak azok az elvek, melyeknek követésére ez iskola ösztönzött bennünket?” Válaszából némiképpen képet kapunk az iskola akkori szellemiségéről.

Mélyen tisztelt gyülekezet!

E mai napon, midőn a budapesti középiskolai tanárképző intézet főgymnasiuma részére emelt e díszes és czélszerű épület megnyitását ünnepeljük, legyen szabad ezen intézet volt tagjainak s nevökben nekem megemlékeznem kegyeletes hálával azon időkről, melyeket ez intézet kebelében töltöttünk. Bevégezve gyakorlati éveinket, elszéledtünk mindenfelé, kiki követve sorsát és rendeltetését, de mindnyájan híven azon elvekhez, melyekkel útnak bocsátottak bennünket szeretve tisztelt tanáraink. Szétmentünk, hogy megtestesítsük ama tanokat, melyeknek gyakorlását ez intézetben tapasztaltuk, folyton fenntartva, évek multán is, teljes épségben azon szellemi közösséget, mely az iskola tanárait és növendékeit oly szoros kapcsokkal egybefűzi.

S vajjon minők voltak azok az elvek, melyeknek követésére ez iskola ösztönzött bennünket? A tanári tiszttel járó kötelek komoly méltatása és a tanári felelősség tudatának meggyökereztetése, a tanítás nehéz munkájához szükséges odaadó ügyszeretnek, s ha kell, önfeláldozásnak elsajátítása, a tudomány rendszerének a középiskola színvonalára való tapintatos leszállítása, az eszme szabadságának a rend keretén belől való érvényesítése, s mindezek révén egy nemes értelmű nemzeti műveltség létesítése – ez volt, a mit mindennap hallottunk és tapasztaltunk: ez volt, a mit megszilárdulva magunkkal vittünk, s a miről úgy hiszem, egyhamar lemondani nem fogunk.

Sokkal gyengébbnek érzem magamat, semhogy társaim nevében, kiknek száma ma már a háromezred is meghaladja, elég meggyőzően kifejezhessem azon mély hálát s az öröm azon őszinte érzetét, melyet bennünk a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr atyai gondoskodása keltett, ki ezen intézetnek új és céljainak megvalósulására teljesen megfelelő otthont biztosított. Kívánjuk mi is, hogy ez intézet, mely hivatva van, a tudomány rendszerét és a középiskola igényeit áthidalva, Magyarország tanárait jövőre hivatásukra előkészíteni, úgy mint eddig, de sőt most kétszeres erővel és kitartással működhessék a hazai kultúra és tanügy javára és üdvösségére!

Dr. Fináczy Ernő

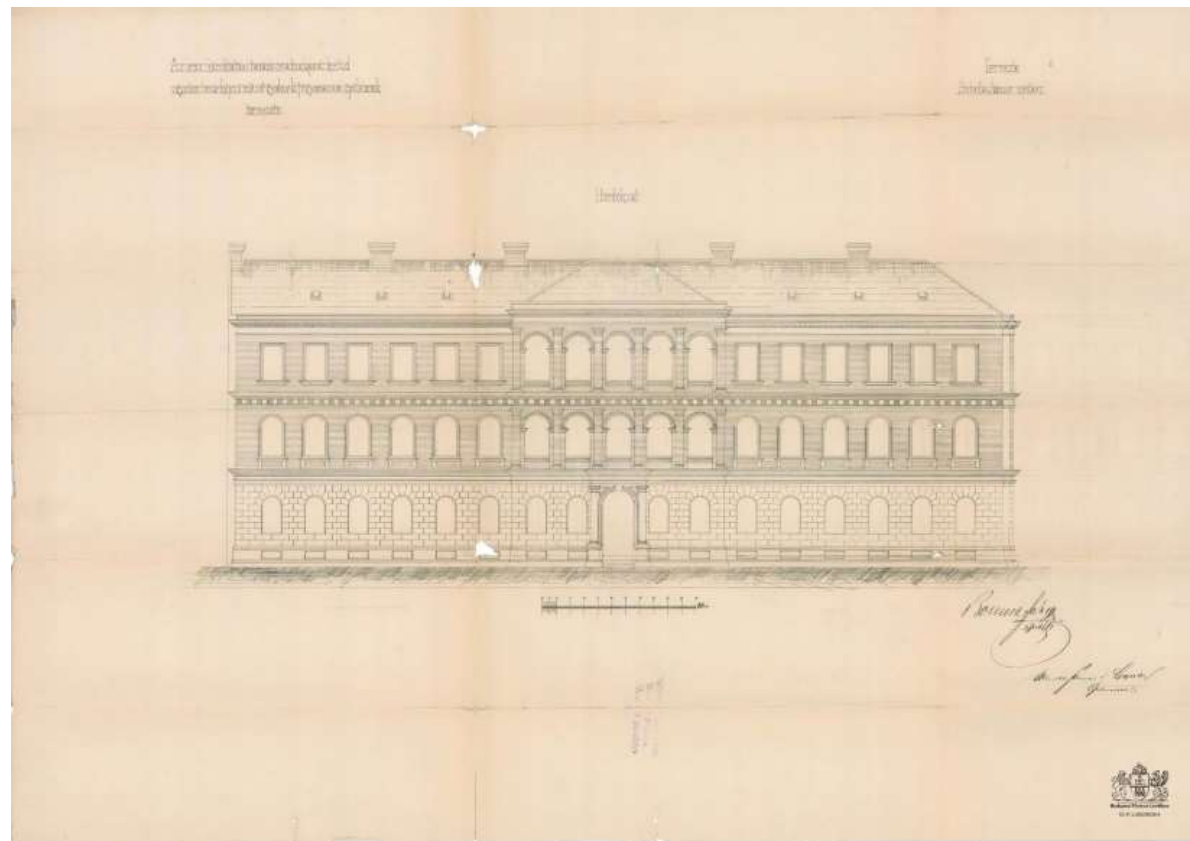
A Vasárnapi újság hírül adja az iskolaépület átadását

Az 1887. október 9-i számában a Vasárnapi újság a 685. oldalon közel egyhasábos cikkben számolt be arról, hogy néhány nappal korábban a Trefort utcai gimnázium épületét átadták rendeltetésének. Az olvasó tájékozódhat az ünnepség lefolyásáról, az elhangzott beszédek rövid tartalmáról, elolvashat két versszakot Csengery János költeményéből és megtudhatja, hogy ki mindenki rangos ember volt jelen az ünnepségen.

A Trefort utcai homlokzat az eredeti tervrajzon (1885 vagy 1886)

Feltűnő, hogy a tervrajzon a földszint homlokzati kialakítása más, mint ami végül elkészült. Nem tudjuk, hogy Bobula János, aki tervezője, egyben építtetője volt az iskolának, mikor és miért változtatta meg az eredeti elképzeléseit, de az biztos, hogy az épület minden szintje már az építéskor téglaburkolatot kapott. Néhány egyéb részlet szintén másképpen valósult meg, mint ahogyan itt láthatjuk.

Az iskolaépület egyidős a budapesti villamossal

1887. október elsején adta ki a Baross Gábor által vezetett közlekedési minisztérium az első budapesti villamosvonal, a Nyugati pályaudvar és a Király utca közötti egy km hosszú próbavonal üzemeltetési engedélyét. Másnap volt a Trefort utcai gimnázium épületének átadása. A kép 1887-ben készült az Oktogonnál. Egyértelmű közlekedési szabályok láthatóan még nemigen voltak... jelzőlámpák még kevésbé.

Az iskolaépület új korában

1887. október 2-án adták át ünnepélyes keretek között iskolánk épületét. Ezen a napon a felkelő nap fényében ezt a látványt nyújtotta az iskola. A képet Szilágyi Árpád építész-mérnök, látványtervező készítette 2012-ben.

A bővítések

Itt a meglévő legrégebbi, de sajnos ismeretlen dátumú képet látjuk az iskoláról. A homlokzat így nézett ki már az első világháborút megelőző évektől, 1906-ban ugyanis elkészült a kocsibejáró, felette a fizika előadó és a tornaterem. Ezek helyén, azaz a Trefort utca 6. sz. telken a XX. század elejéig egy "régi, rozzant ház" állt (idézet egy 1892-es igazgatói levélből). Az iskolaépület 1887-től 1963-ig nyeregtetős volt, a harmadik emelet itt még hiányzik, az csak 1965-re készült el. A Szentkirályi utcához legközelebb levő első és második emeleti ablakok is mind megvannak, ezeket később befalazták.

[illegible]

A legrégebbi osztálykép

Az 1894-ben érettségizett osztály látható iskolánk meglévő legrégebbi osztályképén. Középen az osztályfőnök, Gyomlay Gyula (1861-1942), a neves klasszika-filológus, bizantinológus, műfordító, nyelvész, később akadémikus, aki 1906-ig tanított a mintagimnáziumban. Ez az osztály az első tanévet még a Kerepesi (ma Rákóczi) úti bérházban töltötte 1886/87-ben. Ha az akkor tízéves tanulók onnan kilépve az Eszterházy (ma Puskin) utcán néhány lépést tettek, érdeklődéssel szemlélhették a Trefort utcai épület megszületését, majd 1887 októberében beköltözhettek oda. Az egyik diák Brüll Alfréd (1876-1944), aki a XX. század első felének egyik legjelentősebb magyar sportvezetője, többek között a Magyar Úszószövetség és a Magyar Birkózók Szövetségének elnöke lett, valamelyik másik pedig Láng Boldizsár báró (1877-1943), a későbbi altábornagy, országgyűlési képviselő, a Selyem- és Gyapjúárugyár Rt., a Papír- és Kartongyár Rt. későbbi elnöke.

